

תובנה וחינוך מהפרשה - חיי שרה

תמימות הלב מכח תמימות האם

על שרה אמנו נאמר בפרשתנו שכל חייה היו ללא חטא, דבר הנלמד מהפסוק "ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים", ודרשו רז"ל: בת מאה כבת עשרים לחטא, מה בת עשרים לא חטאה אף בת מאה בלא חטא" (הובא בפירש"י שם). שרה אמנו מבטאת את פסגת השלימות האפשרית. וראוי לדעת, היכן ראו זאת חז"ל במהלך חייה של שרה? גם יצחק אבינו ע"ה זכה וגילם בתוכו את פסגת השלימות והתמימות. כאשר פשט את צווארו ברצון על גבי המזבח בכדי להיעקד כקרובן בציוויו של הבורא יתברך.

דבר זה מגלה לנו התורה, שכאשר בדרך למקום העקידה שואל יצחק את אביו: "הנה האש והעצים ואיה השה לעולה?" ואברהם אבינו משיב לו: "אלוקים יראה לו השה לעולה בני".

ופירושו חז"ל - שאף על פי שהבין יצחק שהוא הולך להישחט, מכל מקום "וילכו שניהם יחדיו" - בלב שווה (רש"י). והדברים מבהילים על הרעיון!

תחושת השליחות והרגשת הלב של העוקד - אברהם אבינו, היתה זהה לתחושת השליחות והרגשת הלב של הנעקד - יצחק אבינו.

ונראה שחז"ל למדו שמהלך חייה של שרה אמנו היה בפסגת השלימות של מידת התמימות בעבודת ה' - וללא חטא, דווקא מיצחק בנה! דווקא מתוך התבוננות על מה שזכתה שרה אמנו לגדל! בן שמוכן להיעקד על גבי המזבח בתמימות ובשלימות המופלגת ביותר! לא בכדי נקבעה פרשת העקידה להיאמר יום יום בתפילת שחרית.

ואפשר שזו כוונת המדרש רבה (פרשת חיי שרה נח, א): "יודע ה' ימי תמימים ונחלתם לעולם תהיה", זו שרה שהיתה תמימה במעשיה. אמר רבי יוחנן: כהדא עגלתא תמימה. במילים אלו באה לידי ביטוי תמצית השלימות שהיתה קיימת בליבה, רוחה, נפשה ונשמתה של שרה אמנו, כמו אותה עולה תמימה, הלא הוא יצחק אבינו ע"ה, וכאשר נתבונן בשלימותו של הלב, נדע ונבין גודל שלימותה של האם, שהרי משם ינק וספג, משם שאב והושפע, ונהיה למה שנהיה.

שיעור מאלף לימדה אותנו התורה עד כמה יכול הורה ומלמד, להשפיע רבות בנפש בנו או תלמידו, בהנהגה של דוגמה אישית ובעבודה יסודית של למידה בכל דרך ובכל אמצעי להשריש בתולדותיו ובסביבתו אהבת ה', מידות טובות, חיים מתוקנים, המשליכים על כל חייו של האדם בכל תחום אפשרי.

אולם ישנו רוברד נוסף ועמוק יותר:

ככל שיתקן האדם את עצמו וישריש ערכים בפנימיותו עד שיהיו הדברים חלק מטבעו, כך יזכה שהדברים יוטבעו ויוטמעו בנפש תולדותיו, וכדברי הכלי יקר בפרשתנו על הפסוק בו הזהיר אברהם את אליעזר - "לא תקח אשה לבני מבנות הכנעני" (כד, ג), ומדוע?

"לפי שטבע האבות נמשך גם לבנים" ולא רצה אברהם אבינו שיהיו המידות הרעות נמשכות גם אצל תולדותיו. עיין שם בהרחבה. יסודות נפלאים למדנו ממעשה אבותינו, ככל שנשריש בליבם ונפשם של ילדינו או תלמידינו הערכה הדדית, התייחסות טובה לאחר התמקדות בטובה וברכה לה זכינו מאת הבורא יתברך, כך תתעצם, תתחזק ותגבר אמונתם.

ומאידך, באם ח"ו נעביר לסביבה יחס שלילי, אזי עלולים הדברים להיחקק בנפשם של אותם הסובבים אותנו, ואין לדעת עד היכן יהיו הם זכורים בליבם, ומה יהיה בתוצאת סיבתם.

אחריות רבה רובצת על אותם הממונים על קבוצת מנחילי הדרך הערכים ומוסרי התורה לפעול, לעשות ולייצר, בכל דרך אפשרית, מציאות בה יהוו הם דוגמה להנהגות ומידות טובות, להתמקד בטוב, להעצים את הטוב, ודרך זה ליישר ארחות חיים.

דרישה מעבר למסוגלות

ונסיים בדברים שהשמיע ראש ישיבת פוניבז' הגאון הגדול רבי גרשון אדלשטיין שליט"א במהלך שמחת בר מצוה לנינו (חשון תשע"ג):

"היה מעשה בילד", סיפר הגרי"ג, "שלא היה ממושמע בביתו, לא עשה מה שצריך ועשה את מה שלא צריך. בתקופה האחרונה נכנס לשיבה קטנה, ומאז השתנה ונהפך לגמרי: התחיל לעזור בבית והשפיע חינוך טוב על הילדים הקטנים בבית. הנה השינוי שחל אצלו, זהו סימן שבאמת הוא ילד טוב עם אופי טוב, רק הבית אשם במה שלא היה ממושמע, ולכן כשיצא מהבית וכבר אינו נמצא בבית, חזר טבעו האמיתי לפעול, והוא מתנהג כפי מהותו האמיתית עם מידות טובות. ויש להבין, איך יכול להיות שהבית אשם במה שהילד אינו ממושמע, וכיצד ייתכן שהבית יהא מזיק בחינוך הילדים?

"אבל, כן יכול להיות שהבית מזיק בחינוך, כשלא נותנים הערכה לילד, ודורשים ממנו יותר מכוחותיו. ואמנם יש ילדים בעלי מידות טובות מיוחדות שנשארים ממושמעים גם אם אינם מקבלים הערה, אבל בדרך כלל זה גורם לכך שנכנסים לעצבות ולחוסר שמחה, ויש גם ילדים שאם אינם מקבלים הערכה הם כועסים על המשפחה והופכים להיות 'לא ממושמעים', ועושים דווקא להיפך ממה שרוצים מהם.

"ידוע כי מידות טובות עוברות בירושה, ואם יש להורים מידות טובות, גם הילדים נולדים עם מידות טובות, אבל יש הרבה בתים טובים עם מידות טובות שהילדים אינם מתנהגים במידות הטובות, מפני שיש סיבות שגורמות לכך. וכפי שהזכרנו, מעשים שהיו בילדים בעלי מידות טובות שלא התנהגו כפי טבעם האמיתי מפני שהורים לא ידעו את סוד החינוך, שצריכים לתת הערכה והרגשה טובה לילדים, והמשפחה הנ"ל שהצליחו מאוד בחינוך, היו אצלם שתי ההשפעות האלו, שנתנו הערכה והרגשה טובה בבית, וגם ראו דוגמה אישית אצל ההורים. זהו סוד ההצלחה", סיים הגרי"ג את הדברים המאלפים.

שבת שלום
מיכאל זכריהו